

Никола Вапцаров
„Пулс“ от Христо Радевски

Дали от някаква свита боязливост пред новото, което кипи във всеки стих, или от нещо друго, но „Пулс“ от Хр. Радевски бе отминат по много подозрителен начин.

И така се случва, че из кварталите, из градове и села хората си декламираат по разни вечеринки стихове, възприемат ги като нещо свое, много близко, изкарват ги по няколко пъти на бис, а критиката не обелва зъб за тези стихове.

Хр. Радевски е един от първите, които разбраха, че да се твори художествен реализъм със стари средства в днешно време – това съвсем не е художествен реализъм. Той разбра, че трябва да се ликвидира с досегашните образи, омръзнали до втръсване от повтаряне, че трябва да се пише така, че хората да вярват в писаното, а не да се усмихват на някаква наивна патетичност.

С упорита работа Радевски създаде късия и импулсивен стих, който на места ръмжи от негодувание или пък прелива от звучност.

Забележителна е като пример за първия случай алитератичната постановка на един от куплетите му от стихотворението „На един самоубиец“:

Аз потресен стоя пред трупа ти
и не скръб – страшен гняв ме души.
За живота кураж не събра ти
и на срамния жест се реши...

Или звучността в „Автобиография“, която няма нищо общо с парфюмираната сантименталност:

Аз съм роден
в един есенен ден.
Ден, в които лъхала
мрачна унилоост...

Едно от най-ценните качества в поезията на Радевски е неговата поразителна задълбоченост в някои стихотворения. Това са „Жената“, „На един самоубиец“ и „Интелигент“. В „На един самоубиец“ той започва с една сурова внезапност, стряска и неусетно ни води към един логичен извод. Словесният материал е съвсем нов. Само по него дори ние разбираме, че самоубийството е извършено във века на моторите, във века на една напрегната, страшна борба. „Жената“ е стихотворение, написано със замах, развърнато с една щастлива непринуденост. Жената като

представител на социална група е типизирана вярно. С кристална яснота той обхваща историческите образи на жената, противопоставя ги искрено и ефикасно като рядък майстор:

Ти наистина
издъхваш вече!
От разврат
издъхваш,
Помпадур!
Но живее
твоят образ вечен
в Жана д'Арк
и в Роза Люксембург!

Не винаги обаче стиховете по мисъл имат тази сложна гама, преобладаваща в „На един самоубиец“ и „Интелигент“. Има работи, в които се чувствува една простота и сърдечност. Например „Среднощ“, „Абисинска майчина песен“ и др.

И тази обща участ
бе годежа ни,
фабричната сирена
ни венча...
Затуй ти грееш
в мисълта,
в копнежа ми
дори и в този
късен
нощен
час.

(Из „Среднощ“)

Чувствува се как някъде в дълбочината на всеки стих звучи народната песен. Със същите прости поетични средства, със същата примитивност е постигната една обаятелност, която завладява. Контрастите са много силно оръжие в поезията на Радевски. С тях той си служи, за да постигне една поетическа логичност, да уточни мисълта си, като само противопоставя нещата и оставя читателя сам да заключава. В такъв случай недоверието е избягнато и единството между поета и читателя постигнато. И затова две от най-хубавите му стихотворения са написани именно чрез съпоставяне на контрастите („Аз обичам“ и

„Автобиография“). Но Радевски, пионерът на новия стих, на новия образ, е преди всичко човек, който се вълнува, който кипи, бори се. Него го засягат всички неправди и той реагира открито. Той е „като командир на война“. Той вярва, бори се, страда, гори заедно с „милионите страдащи маси“.

Многообразността в поезията на Радевски, живият рязък стих, задълбоченост и актуалност в тематиката, контрасти и нови образи бележат етап в прогресивната лирика у нас.

Трябва обаче да се обърне внимание и на някои слаби страни и увлечения. Има две стихотворения, на които мястото им не е в „Пулс“. Това са „Майка“ и „Книгата“. „Майка“ е едно тромаво стихотворение, в което образите не са достатъчно изяснени, сглобени (...). То не увлича, не затрогва [...]. В „Книгата“ се чувства една конструктивна мисленост, необработен, суров анализ. Темата не е изживяна и е предадена сухо, на места дори наивно. В стремежа си да обнови образа Радевски на много места е отишъл далече. Изрази като „жилите жилави“ или „словесни съдове“ не са сполучливи

Авторът на „Пулс“ чудесно използва внезапната последователност с римите, която е много ефективна („този дребен, непотребен живот“ или „но горещите, вещите копия“ от „Интелигент“), Но в „На един самоубиец“ стихът „за внушителен решителен протест“ е невъзможен не само като ритъм, но и като съзвучие. Все в този стремеж за обновление Радевски на много места е изгубил лириката, изгубил е чувството. Действително въпросът е сложен. Въпросът е за социалния патос в новата лирика, който въобще липсва след Смирненски.

Покрай другите немалки заслуги, които Радевски има към поезията на художествения реализъм, трябва да работи за възвръщането на социалния патос.

КРАЙ

© Никола Вапцаров

Източник: Словото

Набиране: Мартин Митов

Издание: Никола Вапцаров. Съчинения, „Български писател“, С. 1979, под редакцията на Бойка Вапцарова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11455>]